
म ल ख

“थौंकन्हे” प्रकाशन विभागया ३ फोल स्वानः—

मलख

(विनाखँ मुना)

चिउँमि:—

कवि रे. र. म. ‘स्वस्थ’

न्हापां

मुलः—धेवा, ।५०

पिकाकः—
"थौंकन्हे"
प्रकाशन विभाग
ये॑

(ब्याक बां पिकाकया)
नेपाल सम्बत्‌:-१०७५ यँला, यँद्या पुन्हि

थाकः—
नेपाल प्रेस,
१२२ असन त्यउड, ११ ये॑

ब्विज्ञुपिंत छुं खं

जिं थवगु निभाल, तिमिलाथें घुसुं न्ह्याःगु मिखा जब उखे थुखे भ्याक हे न्ह्याये मदुगु विश्व दिका तःगु प्रकृतिया कुंकुलामय् धिकिं ब्वया थ्वये, जिगु मिखां खँको व प्रकृतिया फुक्क ब्वसा छता छता धयाथें शान्ति आजादि व प्रगति समां याका तःगु खँने। व आनन्द या थों काःह्म सुपाँच गुबलें वन्तासा गुबलें यवताय्, गुबलें युउतासा गुबलें यन्ताय् अथे हे, वङ्कुलि, यङ्कुलि, यवकुलि, युउकुलि न्ह्याथासं उखें थुखें घेःघेः चुया च्वङ्गु खँने। लसया अय् लाग्वं काःह्म न ननाङ्ग नुनुङ्ग न्याःगु ताये मानौं वं लसया सुरय् छुंहे मचाः सिचुगु सुग्वय् तुंह्म मिलां ह्वाउँ थ्व त्वोंथें गवलें गुंलु मिखां गुबलें वागल मिखां अले गवलें मुसु मुसु काःगु छगल मिखां पृथ्वियात हे साला च्वंङ्गु खँने। थुखे हाकनं सुयंव ऐश्वर्य या पुखुलियि क्षं छगल जक खँने दयेक तुप्लुङ तुप्लुङ दुरू पुखुलिस ह्विता च्वङ्गु खँने। मगन मस्त मलखं मन मोहं मे हाःगु ताये। चुलु बुलु पलपसां हाकनं प्वालापिलि प्याखं हुउगु खँने। थुकथं जब जिं थवगु ख्वाल थेक्क च्वय् व्वये वँ ग्वाराया च्वय्, सुपाँचया लिउनें शान्तिया गं थ्ववगु सःया छाल गुनं जिगु न्हायपनय् दुहाँ वयि, प्रकृतिस ब्वया तःगु आमोद प्रमोदं जि थवहे लय् लय् ताये जिगु म्हया हिनुलियि हिनुलियि हे सिच्चुसे याउँया वयि। सँय्मिखा कनाः वास्यां न्हिलाः अले जि तिइजक क छुये। क जक छु छुये दुनियाँया कुंकुलामं नुगल हे हियिसे च्वंक ख्वया हःगु ताये। शोषणं वाथा वाथा कँना च्वंपि मनुखतय ह्मं हि चःति बाः बाः वया च्वङ्गु खँने। गंसे गना च्वङ्गु दुनियाँ घय पुनाः बँग्वाराहे थररर खाना च्वङ्गु चाये। छ छाक नयेत, छज्जु पुनेत, छचा दँनेत,

घउछि फ्यतुयेत मनुखं सिनाःसिना: सांति नःगु खने, अले इमि-गु व माया वने पुस्से च्वङ्गु हाःसल (कोलाहल) ग्याःसे थ्वना वःगु तायें। स्वस्वं, न्यन्यं जि लोलय् जुये, वाह्र जुये, चास्यां न्हिले, इति इति न्हिले, तमं हाले, ख्वाल खिउँया वयि, ख्वविलु ख्वालं न्हिलाः जि यत्थे जुये, आखिर ख्वखना सल वहे वयि, सुंक सुंक ख्वये। च्वापु गुं लख नाया वःथें जिगु मिखां ख्वबि नाया वयि। गुंथें धस्वाःगु न्यताःच्वकां अले गुँकापि थें गाल वङ्गु न्हास कापिं ख्वबि कव्वाःलख जुयाः कुहाँ वयि। गुगुं न्यतालं बँय् तिकि ननिइ गुगुं न्हास सिथं सिथं सागर थें तज्वासे वांखाया च्वङ्गु म्हुतुयि सुतुं दुहां वनिइ। जिगु खुसि थें न्ह्याःगु ख्वबि सागर रूपि म्हुतुयि जव तुंना वनियि। अले जि थवगु म्यें ख्वबिया वास्तविक सवाल चायि। विश्वया लुमंत्ति जिगु नुगलय् न्याक हा कायि। जि लुमङ्कां लुमङ्के फयि मखु। स्वयां स्वये फयि मखु। न्यनां न्यने फयि मखु। मिखा तिस्सिनाः, न्हायपं प्वाल तिनाः उखें थुखें, गुंगुं, ख्यलं ख्यलं अले महा सागरया धनं धनं च्वां वँने। च्वां ववं जि थवथात थह्मस्यां चायि मखु। जितः झुमिं यङ्किइ झुमिं ववं न्हालयूला ज्वलयूला अथें म्हगसय् हाना च्वँने हूंकन तापाक वन्ताय् गुँ च्वका सर्गतया स्वापुयि सुपाँय् तज्या नाः मलख थिना वयि नाप नापं ग्याना पुस्से मलखया सलनं थ्वयि। जि लहात व्वयाः तिस्सलं हाले 'मलख !' मलख हाकनं थ्वयि। जि म्हुतुं हाकनं मलख थ्वःगु सिवय् नं तस्सकं हाले "सल थ्वयेकां जक मगात मलख ! छ विश्वय् याकनं जुःवा, याकनं विश्वय् मलखं मकयेकं प्रतिक्रया व अगति चुंदनि मखु; विश्वय् क्रान्ति हयेत छ याकनं कःवा; मलख ! याकनं कःवा। पुलां च्वकाय् थ्यने धुङ्कल तर पुलाङ्गु लि न्हुउगु दना वये मफुनि।

न्हुउगु थना: विकास यायेत पुलाङ्गु, ध्वाधःगु ध्वगिगु, वथं गःगु, खतंनःगु, चङ्गु फुक्कं भताःभुतुङ्ग यायेत ! मलख, छ याकनं कःवा !!" विश्वहे फ्यारररर खाक्क घाराङ्ग घुङ्ग सः ग्याना ग्याना पुक्क थ्वयि, जि झसङ्ग न्हलं चायि... ध्वाक् ध्वाक् मिगु नुगः पाय् ल्हात दिकाः स्वांस्वां सासल थहाँ वयाच्वँनिइ ..'मलख !.. मलख !!...मलख !!!...

× × × × ×

'मलख' चिनाखँ मुँनाय् जिगु धाये माःगु मेगु खँ छु धाःसा फुक्क कविता नेपाल मात्रां च्वयातयागु दु उकें थ्वमिज्ञुपिसं कविता ब्वँने बलय् नेपाल मात्राय् सलं ब्वँनेगु याना दियिसा साप छिं वयि। नेपाल मात्राया धापु खः खँ ल्हायेबले १ मात्रागु आखल चिँने बलेनं १ मात्रा अथेहे ल्हायेबले २ मात्रा गु आखल चिँने बलेनं २ मात्रा उदाहरणया निंतिः- १ मात्रा (क् कका कि, कु, के, को, कँ १ मात्रा) गथे पासा २ मात्रा, पाःसा ३ मात्रा, नगु २ मात्रा, नःगु ३ मात्रा, कोथा २ मात्रा, कोताः ३ मात्रा, धया २ मात्रा, धयाः ३ मात्रा, वँने २ मात्रा, सुथय् ३ मात्रा, खँ १ मात्रा, खं २ मात्रा (कं कऽ कः २ मात्रा) नेपाल भाषाय् संस्कृत, हिन्दि, उर्दु इत्यादि भाषाया हति (शब्द) नं वया च्वङ्गुलिं उकिस मध्ये नेपाल करण मजुउनिगु फुक्क शब्द इसिगुहे तालं मात्रा चिनेमाः। थज्याःगु पिनेयागु शब्दया मात्रा थथे जुयिः- (क कि कु, क् १ मात्रा) (का की कू के कै को कौ कं कः कँ २ मात्रा)

व्याकरणया विषये, नेपाल भाषाया वास्तविक प्रतिनिधित्व यायिगु छगुलि जक वैज्ञानिक व्याकरण आः थउँ कन्हय् पिहाँ

वया ख्वङ्गुलिइ पुष्परत्न सागरजुं ख्वया दियिगु सुवोध नेपाल ब्याकरणहे ख: धका: जि दावा यानाः धायेकु तर थ्व ब्याकरणय् नं अभ्‌ अपो वैज्ञानिक रूप बियाः शुद्ध यायेत जिगु दृष्टिकोणं ४ ता ५ ता खँ सुधार याये जिउगु दनि। जि थवगु ब्याकरण फ:सा याकनंहे पिकायेत कुतल नं याना च्वँनागु दु। उकिं जि 'मलख' सफुलियि थासय् थासय् सुवोध नेपाल ब्याकरणं नं पिहां वनाः थवगु तालगु ब्याकरण ज्याय् छ्यलागु दु।

आ: खँ कचायेके न्ह्यत्र जित: कविता च्वयेगुलिइ व सफुलि पिकायेत हवपाल बियादिइपिं व्यथितजु, चित्तधर दाजु, पासा इश्वरानन्द, प्रेम दाइ, सिद्धिचरणजु, सागर दाजु, भ्वानिरत्नजु, कृष्णबहादुर दाइ, सकसितं नुगलंनिसें धन्यवाद प्रदान याये, अले 'मलख' प्रकाशक 'थौंकन्हे' पत्रिकायात व सफुलि छापे याना दिपिं नेपाल प्रेसया ज्यामिजुपिंतनं सदां भिं जुयिमा धयागु दु–नुगलय् थ्यंक तुने। अन्त्यय् नेपालया फुक राष्ट्रीय भाषायागु भिं तुनाः थवगु मांभाय्, नेपालया छगुलि राष्ट्रीय भाषा नेपाल भाषाया सदां विकास याये फयेमा धकाः कामना याये।

अनाला पुन्ही। १०७५।

छिकिपिनिह्म

रे. र. न. "स्वस्थ" ङेतपा:चो, यँ

रे, र. न. 'स्यस्य'जुया परिचय

भाजु वैद्य वासुदेवानन्द (तवहिदाइ) अथे हे मयजु चनमाया या सुपुत्र रे. र. न. 'स्यस्य' या पुवंगु नाम रेवतिरमणानन्द स्यस्य खव। वयकलया बुहि नेपाल सम्वत १०५२ दँ ल्हुति पुह्नी खुन्हु खव। चौतरिया जङ्गप्रतापया निगाहं वसकलं दर्बार स्कूलस अंग्रेजी शिक्षा ग्रहन याये खँन। १९४८ इस्वि निसें वयकलं जनतायागु सामुहिक ज्यास ल्हात ह्यचिइका ल्हाल। वहे दँस वसकलं रेडक्लब् (अण्डरग्राउण्ड) या छह्म सदस्य जुयाव ज्यासना दिल। वहे दँस ८ गु क्लासस ब्वँना दियिबेलस दरबार स्कूलस 'सुहृद' नामगु छगुलि हस्त लिखित साप्ताहिक पिकया दियिगु खव तर थ्व पत्रिका उगु इलयाह्म डाइरेक्टरं थकायेके मबिल। १९४९ इह्नियया दुने वसकलं 'सुहृदमण्डल' धयागु अण्डरग्राउण्ड पाला स्वँना दिल गुकिया मातहतस 'सुहृद पुस्तकालय'धयागु छगुलि नं स्वँनादिल। आखिर राणा सरकारया कुदृष्टि थ्व मण्डलया पासापिंत थियेव मण्डल नाप नापं पुस्तकालयनं भवाइँ जुयावँन। सन १९४९ या S. L. C (म्याट्रीक) जाँचस पास जुयि धुंकाव हाकनं वसकलं 'राणा विद्रोही मण्डल' धयागु अण्डरग्राउण्ड पाला स्वँनादिल गुकिया जेनरल सेक्रेटरीसीपस वसकलं ज्या यानादिल। विक्रम २००७ सालया क्रान्तिस हिन्द एम्वासी लिसे सम्पर्क तयाव थ्व मण्डल पाखें वयकलं फक्को जनकार्य याना दिल। लिपा राणा कांग्रेस मंत्री मण्डल गठन जुयेव थवगु कलेज अध्ययन तोल ताव नेपाली जनवादी प्रजातन्त्र संघस कार्यकर्ता जुयाव भारतीय हस्त-

क्षेप व देशीय सामन्त वादया विरोधस फक्को ज्या सँनादिल। वयकलं याकनं हे उक्त जनवादी पार्टीया संगठन मंत्री अथेहे सरकारं बायण्ड् यावगु छगुलि पत्र साप्ताहिक 'रोंको' या म्यानेजरनं जुयाव ज्या याना दिल। सन १९५३ स खडा जुउगु नेपाली जनतान्त्रिक विद्यार्थी लीगया वयकल संस्थापक अथेहे भूतपूर्व प्रेशिडेण्ट खव। वयकल वहे सालस गोर्खा परिषदया विरोधस खडा जुउगु २२ गुलि पार्टीया संयुक्त समिति, संयुक्त जनसुरक्षा समितिया प्रचार मंत्री नं खव। १९५४ सनस वयकल हाकनं नेपाल नेश्नल कलेजस अध्ययन याना दिल। अनयापिं विद्यार्थीपिसं वयकल यात थव यूनियनया प्रेशिडेण्ट ल्यल। थौंकन्हे विशेष यानाव वसकल "च्वसा पासाया" ज्वाइण्ड सेक्रेटरी "स्वयम्भू विकाश मण्डल" या छम्ह कार्य समितिया सदस्य खव। वयकलं 'थौंकन्हे' पत्रिकास अटूट नेपाल इतिहासया च्वखँ बियाव इतिहासकारया परिचय बिया म्हाल नाप नापं मेमेवगु पत्रिकास विभिन्न साहित्यिक खँ प्रकाश यानाव साहित्यकारया परिचय बिया च्वँन। अले वसकल छम्ह सेलाःम्ह कवि धकाव ला थ्व सफुलिहे कँना च्वंगु दु। उकें वयकल छम्ह राजनीतिज्ञ, छम्ह साहित्यकार, छम्ह भाषा प्रेमी, छम्ह च्यावम्ह ल्यायम्ह अले छम्ह कवि धयागु खँ म्हीसं अवपुक सिइका कायेफु।

थ्वहे अनालास वसकलं त्रिचन्द्रकलेज, नेपालभाषा साहित्य पाला स्वँनादिल आवं हाकनं वसकल 'नेपाल भाषा पत्रिका' न्हिपति या सह सम्पादक अथे हे 'थौंकन्हे' लय पतिया न्हुलम्ह सम्पादक जुया दियिगु दु; गुकें वयकलं म्हीत जरनालिज्मया रूप बांलाक क्यँना दिइ।

पिकाक "थौंकन्हे"

दोहल्पा

व सिक-शान्तिया खिपतय् हुसुलुं पुपुं धुल ज़ुयिकहे कुतु वइथें फसय् क्यना: यान्तां प्यान्तां यखाना च्वंम्ह विश्वयात।

रे.र.न. 'स्यस्य'

'मलख' स

जिमिगु खँ

कवि रे.र.न. 'स्यस्य' जुया 'मलख' चिना खँ मुना पिकाये दयाव 'थौंकन्हे' प्रकासन विभागयात सापहे लयताये दत। 'मलख' नेपाल-साहित्यस न्हुल्गु देन खव। थुकें नेपाल साहित्यस प्रगति वादी लँपु वांलाक क्यङ्गुदु। भावुकता, कल्पना विचार फुक्क खं युक्त जुयाव जक थ्व ह्वया च्वंगु मखु नाप नापं थवगु नेपाली पन, नेपाल संस्कृति व नेपाल ख्वाल पालं जासे जायाव गाक्कं हिसि दया च्वंगु दु। नेपाल साहित्यस थौंकन्हे विशेष यानाव कवितास अपालहे संस्कृत हिन्दी आदिया छाप लाना च्वंगु दु। ईमिगुहे शब्द, इमिगुहे मात्रा अले इमिगुहे छन्दं नेपाल साहित्ययात बेरूपी यावगु खने दु। तर 'मलख' सफुलि नेपाल शब्द व नेपाल मात्रां च्वया तवगुलिं थ्व भीगु विशेष न्हासतयेगु खँ जुल। अन्तर राष्ट्रीय साहित्य जगतस नेपाल साहित्यं गुलि स्थान काये फयि थ्व 'मलख' सफुतिं वांलाक क्यँनिइ।

'थौंकन्हे' प्रकाशन विभाग

धलक

सान्ह

धलक

प्रगतियात लिसल

सरगतस मिलां यवमहि क्यने न्ह्यव
पृथिवस मड्ँ चां पोक हाल महि हाल ॥
थवं थव भुनाव मचाखाचातय आव
छेँय् छेँय् 'त्यवछि त्यव' नं काव जुल ॥
पसलस बह्रां द्वँ ग्वग्ग्यं प्वः प्वः
म्हतिं म्हतिं ब्वति थथ्थं नया जुल ॥

बँग्वाराया च्वं च्वं सरगत क्वं क्वं
महि कुतु वःथें नगु कुचा कुतु वल ॥
अलछिन धकाव अन लँ जुवाल तँमं
च्वय् कय् थुकलं बियाव वं फहिल ॥
खिखां मुगलस लँ सिथय् अनसं
मचाछम्ह पुतुंहु सिना च्वङ्ग खन ॥

सिह्ल प्रकृतिफस म्वः हिउ थें अन
प्रगतियात हे वं स्वां पुयाव बन ॥–

"सर्गतं हावगु यवमहि नकाव हेऽ
जि मच्तयगु जि म्हुतु प्वाल तिकातये ॥"

परम्परा

न्ह्यखां स्वतन्त्रया नाय्‌खिं च्वयेकेव
भमचा वसिबँ पुयाव सउबँ थ्युउवल ।।
सुकुन्दा मूलुखासं च्यावगु खनेव
हिप्यं सङ्काव खिचा नं ँ तुंवल ।।
जँय् घल घयेपुनाव लख का:वने व
खिचां नं पिखालुखु थ्यङ्क त:वल ।।

भमचा घ: फलय् लख दिका च्वंथास
कवसिसं कोखं क्वा: क्वा: हा: वल ।।
लच्छिन अलछिन किंचितत्य् भास
छुं मस्युउम्ह वं 'सुबोल' धा: जुल ।।
बहन्ही भाजुं भा:तया न्हाय्‌पनस
भलिया चकनास गुलि चुक्की या:जुल ।।

तुति दाये कुकुं थउँ न्हालं ब्वा:ब्वां
ज्वलय् हे: म्हनाच्वन गुलि भलिमचां ।।—

"भ्बातिंधकाव खव भलिमचा धयापिं
ब:गु हक जुयाव उगु परम्परां ।।"

प्रितिया लँस

फसं तिमिलास गाभलं ज्लेव
सर्गत–क्यवचा झलमङ्ग थित ॥
मिलां नं थवगु तिमिला खनेव
थव थह्लंतुं फिसफिसिं न्हिल ॥
सगन प्रगतिया प्रकृति वियेव
मनुखतयत नं मतिनां चित ॥

'स्वां मइँ' दुलिस हूँ हूँ स्वयेक
मां अबु पिसं पयह्ं बिया छ्त ॥
स्वबिलुगु स्वालं व्हंकाचा न्हियिक
निम्ह तेपुल्लियां अन मिळन जुळ ॥
थाल स:सालं न्हायूषं थ्वयेक
न्हूपुखुलि दुने छ्ह्म स्याबक्ष खित ॥

पाला पिलि थिइक पलपसां अन
मो: न्हिउगु व ज्वालान्हायूकं क्यँन ॥–

"समाज पकालं यह्तिया लँस
मनुख वङ्गु स्व प्रगति चकनाल"

१०७४। बिला गाक। १८। बुधवार। सम्यक सुगल। यें

घोँलया सलं

स्वप्पुया च्वङ्ग खसु सुना वनेव
च्वापु गुँस घेल चाकु द्वँ द्वँ खनेदत ॥
सुधंवं नं पृथ्वि मचायात
छुसुक निभालं चिकनं बुकल ॥
मामं छ्यनस चिकनं थायेकेव
मचात लसं घेलचाकु नःज्ुल ॥

सिंगुँ छिउने हूंकन व्हलच्वं
सियुचा भिउ वःम्ह दुँइ वुरि छह्म
घासस घेलथं पुगाना च्वंथास
चावांन्यानाव बँयूं सिनाच्वन ॥
जनिख प्वलस व व्हावम्ह मचा अन
सर्गत थ्वक च्याँय् च्याँय् ख्वया च्वँन ॥

घोँलछम्ह व्हाना व्हाना छ्वगु दिपं
'तीहू' हालाहाल ख्वखना सलं ॥–

"मनुखाहुतिं दिप हे न्हिला च्वँन
तर जिगु प्वाथ म्वय् म्वय् धाना च्वन ॥"

बसन्त म्ये

कोखं बसन्तया सः विया ह्येब
श्रीपंचमिया तुयु जल लुया वल ॥
शङ्ख पुपुं ध्वाँच संका वःपिं
मनुख थ्वः थ्वः पाखच्वय् थहाँवल ॥
मोः मोः मनुख जावगु मंजुश्री
थ्वःसलं खसु सुनावं वँनाच्वन ॥

पाख च्वय् पाख क्य् कात्तकाः थास
आखल च्वनेत सफुलि न्याय् मफयाव
अनाथम्ह भिसामचा छम्ह अन्थास
लँजुवाल यके ल्हात फःजुयाच्वँन ॥
पुलु पुलु जक स्वयाव ख्वाँय् पहलं
चिउताक मतसें सकलें न्ह्याःवँन ॥

कविता च्वयेत च्वसा मदयाव अन
कबिं बसन्त नुगलं हाला च्वँन ॥—

"मन्जुश्रिया नां अभ नं ल्यंदनि
वयागु लँपुस तर मनुख मथ्यंनि ॥"

सुलु

च्वापुगुँस ज्ञुज्ञुया ख्वाल सुका छ्वयेत
तुयुगु व च्वापुगुँ वँच्चुका ह्वयेत
पशुपतिद्यव लय लय तायेकेत
थासथास पत्तिकं सिँ छ्वयेकेत
हासा ज्वँनाव स्व मचातयूसं नं
नारा वियाव थँउ सिँफ्वंज्ञुयाच्वँन ॥

मुक्ति प्राप्ति थउँ यायेया निंतिं
गनं निसें पशुपतिस थ्यङ्क
बसत भ्वाथः व ख्वाल सुकुउपिं
मस्यां दाज्ञुत त्याःत्याः ज्ञुया च्वँन ॥
'सिव सदासिव' हाहां वःपिं
अलख वाऽ वा थ्वःथ्वः वयाच्वँन ॥

स्वर्गत च्वय च्वय् तोलहँ स्वस्वं
विधिया मचा व करमिं धाल हं ॥—

"मनुख लँपुस मलखया किचलं
क्रान्ति नं छन्हु सुलपुया ह्यि हँ" ॥

चीर स्वाःथाय्

ह्याउँक सर्गतस घुप्फल दङ्
गुँच्वका लिउनं थ्व अवीर व्ववगु ॥
ह्याउँसे सुर्यंया ख्वाल छपातं थउँ
रङ्ग म्हितुम्हितुं थहाँथहाँ ववगु ॥
बसन्तपुरस चीर स्वायेव थउँ
निमां स्व पृथ्विस रङ्ग छ्वाकुब्गु ॥

बसन्तपुरया ध्याक्क्वया फलच्वस
भुजिखि थावगु भ्वाथलगु कापतं
दनावल फ्वँगि फाउ म्हिताच्वंथास
झुलि झुलि गुउगु व कयतां चिचिङँ ॥
पीच्-लँ क्वरु धुल द्वँ च्विना तवथास
काल हथासं वं बँस धुल छम्हुल ॥

ख्वबिलु ख्वालं अलेऽ न्हिलाव न्हिलाव
छ्वाकल वं चीरस होलि मे हालाव ॥

"जुजुया होलिस थुगु जिगुनं होऽलि
तंचायेमते न्हां खव जि अघोरि ॥"

गुरुमाप्पाया हाथ्या

सरगत पृथ्वि छस्वा जुयिक थउँ
धुनुलि फाउया गुलि रूप काल ॥
भुस्यल सुर्यब लिचिला वँनेव
स्व पृथ्वीं वयात लायूलाय् वुल ॥
गुलि लिलि चिल मछावम्ह सुर्यव
उलिहे ख्वाल ह्याउँक रङ्गं छाकल॥

गुँलिउने सुर्यव सुउवँने न्ह्यव
सि—वसतस हि पिभ्यगतं किउगु
छासया लिक उइँ छम्हस्यां अन
खन खिक व बुकया होलि म्हितुउगु ॥
धवलां व वसत लाना ख्ंकेव
छायथें पिभ्यगत तोपुउ जुउगु ॥

चीर उउथास गुरुमापां थउँ
सृष्टिकारयात हे हाथ्या विल हँ, ॥—

"भ्वयघासा खव जिगु निंतिं थउँ
सृष्टिकारया थ्व सृष्टि फुकूकं ॥"

चान्हसिया सल

थवहिल जुजु व चकं धवगा
मूर्ति जात्रा किलागल थ्यनेव
चकंपुन्हीया रानि सिलां
सुपाँचव्हतं स्वत दिपंकर ॥
मिखा चुउलाक्क मिस्तय नं
स्वव वल थव व्वयाव, लस्कर ॥

क्रुर समाजस थाहगाः मदुह्म
येचाः-ल्यवलयः ज्ञाळदुने लावम्ह
जोबन जीवन दथुस कोवम्ह
थउँ 'दाँमइँ' यखानाव सित हं ॥
थ्याकाथ्याका पप्पं थवम्ह मचां
वयात स्वयाव ल्हात चुचुप्यात हं ॥

बाचाइलस थउँ सरगत थ्वयेक
हाःजुल भुलखा भः भः न्हुन्हुं ॥–

"प्रकृति दुनें थ्व सुलासुला ववगु
सुखस नं थउँ छ्वःगु मिप्वाः दु ॥"

चिल्लागा० । १ । १०७४ । सचरवार चकंपुन्ही । सम्मेक मुगलयँ

बसन्तया ध्याचु

गलस बसन्तं दवुलि ग्ववथास
बाजन थात थउँ झर झर झरनां॥
यचुसे हाकुगुँ अन प्याखन हुउथास
म्यहाल कोकाय्‌चां लयलयताता ॥
जासे जोबनं त्वप्पुया तवथास
भम्बलं हाल 'भुंभुं' मतिनां॥

हाकुगुँ दुनेसं हल मुनेत ववम्ह
प्रकृति मुलय्‌सं मुसुमुसु कावम्ह
अलह्‌न वबम्ह क्रूर सामन्तं
वयात बलात्कार यात हँ अनसं॥
ग्वलिं लानाब वया भ्वाथःम्ह यवम्ह
वाथावाथा कन अन पुलुपुलु स्वस्वं॥

ह्‌सं फसं वँनाव विधिया न्ह्यवने
बाखन बसन्तं कक्कं धाल हँ॥–

"पलेसाया निंतिं प्रलय मब्वंस
वँनेमखु पृथ्विस, न्ह्‌नाहे वंसां॥"

छुमान

ग्वङ्गलं बँस क्रान्ति च्वयेकेव
कँगालस ल्हानाव वाथावाथा कङ्गु
विश्व थकायेत, सिखल चफुनाव
ग्व निभालं खिउँलिसे ल्वानाच्वङ्गु ॥
निभाल. नसंचा सुनासुनावनेव
ह्याउँक विजयी ध्वाँय् चिं लुञ्गु ॥

नेपालगालस म्हिगः सुथ निसें
जनअधिकार सुरक्षाया निंतिं
हडताल् जुसें, जुलूस ववं
नारा विउपिनि सःहे सुतहँ ॥
देसदंक असंतोष जुल नं
भ्याकहे चिउताक जुजुं मकाव हँ ॥

चा सुनावनेव नसंचान्हं नं
मुखाय् ब्वयेकाव छुमान विलहँ ॥—

"भौतिक जगस इल हिलावव
संघर्ष तिनि थातस हयि हँ" ॥

चिल्लागा । ३ । १०७४ । सम्मेकमुनल यँ । भुखाय् ब्वयेव

खँल्हावगु सल

छखेर थ्व मयेजु बँयात प्रकृतिं ।।
मुलस तवथाय् तिंमला खया च्वँन ।।
अङ्गल दुने सुलासुला च्वंपिं
किलिकिलिचां नं धून् बियाच्वँन ।।
मिसात मुँनाव बजि ल्हुया च्वंपिनि
पालंपाः मे, हावगुं थ्वयाच्वँन ।।

थुखेर चान्हस कम्पांडर थास
सवता च्वँन गुलि मिसा छुम्हसियां
तिबां तिवां वया सः हे हियिक ।।
भ्वाथल सिन्हसत वायूहल व्छासस
अले सुथस 'यव पुताः' धाध्धां
मुलुं थें नुगल च्वास्स सुइक ।।

सिथं स्ववपिं मिसात छपुचल
खँ ल्हाना च्वङ्ग अभ्भनं सः वव ।।—

"बुरियात स्वयिपिं खुंमदु थव
घवंला थथे याये मजिउगु खव ।।"

चिल्लागा० । ४ । १०७४ । मंगलवार । सम्येकमुगल यँ ।

कायया भसुकाल

निभालं· बँग्वारा ब्वलंका ह्वथास
बाबखुं माबखुं घु... घु... हाहां
त्वाथ त्वाथ ल्वाकावंचुप्पा नयाच्वँन।।
छजोल चखुंचां मचात अनसं
नसा नके धुंकाव उखे थुखे मामां
ब्वयेगु स्यना च्वँन चिरिचिरिं हाहां।।

न्येठाकाजिया व पिनेच्वंह्म कलातया
माइलाह्म पत्ति ल्यायम्ह्म काय् नं
चखुं बखुं स्यानाव मियानय्गु ज्या
प्वाथया लागिं मतोवतुउ अभ्रनं ।।
अहो ! समाजं थुकलं बिउसां
वाकु छिनाव हेऽ सह्याना च्वन वं।।

छन्हु थवगु ञाखं थवत कक्कं
लिसल बिल वं भसुकाल तत्तं।।—

“खव जिनं थव अबुया ह्मयागु खिति
अले मांया प्वाथया किल जक खव जि।।”

पाहाँ

माह्याद्यव पशुपति अजिमांजुतयत्
पाह्यँ चःह्रेःया न्हुउगु नखत्या व्वँनेत
दुरु च्यां च्यां यात च्वयेके छ्वया च्वँन ॥
सियाव सरगतं पाहाँ भ्वज पृथ्विस
प्याखंपाल काकां नगुतय दथ्थुस
खिमिला मयेजु नं कहाँ कहाँ वया च्वँन ॥

थुखेर थाय्‌मरुस प्यखेरं ववपिं
मनुखत छपुचलस मुस्याल ज्वंपिं
जुलूशास ववपिनि हाःसः फुयेव
पुलिस वयाव अन वयातं थ्वयातं
ख्वबि मकुँ त्ववताव ज्वज्वं दाद्दां
लँ जुवालत हे.. गुलि यंकल कुनेत ॥

हरे? जि कायबा छुं द्वँ मदु धाध्धां
हाः ववह्य बुढियात पुलिस धाल्हँ ॥

"छिमि कायनं पाजु छेँ स पाहाँजुल थउँ
आव लिहाँ वयि मखु व पाहाँ मयाक्क॥"

हति मलुउनि

सुर्यंजुजुं थउँ कपनया दथुस
ख्वाल चकङ्काव स्वयाच्वँन प्रथिवस ।।
सुपाँचं वयाव त्वपुउ वलं नं
तिन्न ह्युका च्वँन गुलि ह्वतंह्वतं
थिइगु वयागु व जःतिया धाःधाल
लङ्क प्रथिवया हिइगु नुगः घाल ।।

उसाँय् भदुह्म व चीधिह्म काय्थास
बुरा अवुह्म अनसं कुउ नया च्वँन ।
म्ह्याचह्मं प्वङगु चिभोंचा क्यंथास
मांया ख्ववि गुलि स्वःस्वःवयाच्वँन ।।
खनाव थ्व तःधिह्म काय कवि अले
भयालस वयाव ल्हात न्हकुस दिका च्वन

खिउँसे सरगतं खयेव खिमिलां
नगुयात स्वस्वं धयाच्वँन कविजुं ।।

"कविता चिनेत थन शब्द मलुउनि
नगु ! छंगु ज्योति थियि मगावनि ।।

।चह्लागः० ८ । १०७४ दुदुं च्यांच्यां । सम्मेक मुगल

बफ्रा कवि

तिमिला खयेव न्या:खा प्याखन हुयि ॥
खिमिला खयेव मे हाव मुलुख्वां ॥
मलख थ्वयेव ह्ययखा न्यावं कायि ॥
बसन्त वयेव पुयि कोकायचां ॥
प्रकृति दुने थथे जुयि सखा ग्ववगु
मधुआकर्षणं मिलाप जुयिगु ॥

ह्या:ना: मदुह्म थाह्गाल मदुह्म
कवियात थउँ थ्वाना हल पासाह्मं ॥
झुमि वँनाव व म्हसुकाल ततं
न्हिला च्वँन छायथ त्वलहँ ह्वस्वं ॥
दना च्वन चिचा: तिकितिकि ननं
का: ख्वबि वया उखे थुखे बँयसं ॥

खिमिलास लुउगु थवगु व किपालु
बुलुसे खनेव ह्यलाहल कबिजु ॥—

"जीवन लँस चायावल थउँ दः
किपालु त्वलताव सेवम्ह मदु थव ॥"

पाहाँ

थिलाव प्रकृतिं वन्तास सउवँ
लुँबु वहबु छुउम्ह बांला:म्ह बँ
लुकमहाद्यव नुगलस तुनावहँ
सूर्य—अन्ति लुत अयूलाखं ॥
वहन्ही नगु मत बिये धुनेवं
अजलं उलाव भ्वज न:वन हँ ॥

यायेमालिइ ज्वरय् द्य:ब्वहे सां
मच्त मदुथास धाल कला:म्हं ॥
थवथिति मेथाय् गां गामं नं
ग्वा:ग्वा: पाहाँ वया च्वन हाकनं ॥
न्याये निये यायेत अले खिउँ ब्वालं
त्वका यङ्कल तुकिहे भा:तम्हं ॥

लाछियि बहन्हिस धे: धे: चुचुं
म्ये हा: जुयाच्वन अयूला:गुलुं ॥—

"गुलिसिया छेँस थउँ करया भरय्
बजि मदु घासा मदु पाहाँ च:रम्" ॥

१४। चिल्लागा। १०७४। पाहांच:रे। यँ

सल (सन्देश)

कोलं बुयाव समां सिधयेवं
लुँस्वां वहलस्वां छ्यँलस छुनाव
तिसा वसतं भळ भल जुयिवं
नखत्या वने थउँ थव छेँस धकात्र
ज्वाह्ल थियिगु सूर्य न्हायक्ँनस
बँ मयेजुं थवगु स्वयाच्वन रुवाल ॥

सुथस कलातम्ह व्छयावलि थव छेँ
वन नखत्या सुकु संध्याइल ति ॥
पुलिसं वयात मध्यवं ससल
'वसत खुँ' धाधां यङ्कल थानास ॥
दादां वयात केल फेल याकेवं
पसि कलातं सिनावन खः हँ ॥

खिमिलास लुउगु गरहं पृथिवस
फसयात सिच्चुगु सल वियाहल हँ ॥–

"झम्त छङ्ग हेऽ कहानि कनेत
वया च्वँना, कानून चुंचुं थनेत ॥"

मलखया सः

हाक्कुसे सर्गत त्वप्पुया वयेव
वाफस वल थइँ धुफ्फल दद्‌ ॥
पलपसां क्रान्तिया छुमान विइव
संघर्ष—सः बियाहल सुपाँचं ॥
सिच्चुया बन थन सिल्ल वा वयेव
देश थ्व का:गु इपहप गरमं ॥

वाफस व:थास धुफ्फल दंथाय्
खना सिँ कवुउपिं द्वक कवुउपिं
इसंफसं हे मे: मे:पिं नं
बफरा पाखासित ब्वांब्वां जुउपिं
अले तवमित अनहे मोटर हइं
चीमितयत का हका थकुउपिं ॥

सर्गत खायेक देशस मलखं
विप्लबी रागस स:वियाहल हँ ॥—

"वङ्गल सिमाया बसन्त व:थें
लिपाहे जुउसां वयितिनि छं नं" ॥

अजिमाया न्हिला

चा भाप नाप्पं नगु सुका छ्ल्हं
बुल्हुं बुल्हं तुयुजल लिउ लिउ
ह्वाउँसे निभाल थिनावल वन्ताय् ॥
स्वागत यायेत थुखे पुनाच्वन बँ
ल्यासे ल्यासेपिं च्यामखलः मःँत
मोहनि पूजा वनिइपित लँय् ॥

वान्थान्यां ठकँच खिचातय् स्ववथास
नायलं स्याना च्वङ्ग ध्वाखां पिने
चसुप्वालस चुपिं मेसत सुसुं,
उयातल सिइह्म ख्वयाहल घाटस,
मुहाःह्म दुगु भगवति पिनेसं
म्याय् म्याय् हाल दुने गःक्युउथास ॥

'राःम !' धाधां ख्वालसिला वःह्म
ज्याथं छेँस कलातथात न्यंकल ॥—

"घवगल दुने व अजिमाया मूर्ति
त्वलहँ स्वयाव न्हिलाच्वन ह्वाये थें" ॥

चैत्र २८ गते। मोहनि अष्टमि सम्येक मुगल। सुथसिया १० ताकस

पताक

मो:मो: मनुखतय खङ्क मिखां
धिमेल थाथ्थां अले तुपल ततं
जन्बहाद्यव सा:गु, निभाल द्यवं
सुपांचं किनाव स्वयेहेऽ मफुसां
मछि मच्छि सुपाँय्–ह्वतंसां
पताक सा:सा: छायाच्वन च्वंच्वं ।।

द्यव स्वया च्वंथास तिनिख्वल सिथस
वसत भ्वाथः अले गाहे नं मदुह्म
पाखेनी ल्यासे छह्म बांलासे च्वंह्म
छम्ह हिन्दुस्तानि गुन्दा लिउ लिउ
वनां च्वङ्गु खना ध्यवाया निंतिं
मछाः मछा:से ग्या:चिकु पहलं ।।

देवा व्छयेकाव, च्वय् मयेजु वामिलां
जन्बहाद्यवयात भाखा तया च्वन हँ ।।–

"सकसितं उतिखनाव, छंत थें
वसत गाकाबियि पताक छानाव जि" ।।

चउला ८ । १०७४ । जन्वहा द्यव सा:खुन्हु । वहनी यें ।

चुप्पा

सिच्चुसे बाचाइल कुच्चुया वयेव
किलिकिलिचां नं वस पुयाच्वङ्
सुपाँचं मिलायात घय घय पुयिव
मिलां नं चुप्पा नया नयाच्वङ्
नगुपुचलहेऽ इति इति न्हियिक
विश्वया च्वय् खना यल्ति न्हिउगु ॥

छन्हु खना जि थवहेऽ मुलस छम्ह
ग्वग्वतुलाव मिखातिस्सिना च्वंम्ह
मनुखया नुगलस चुपिचां सुउम्ह
चुपि च्वकां क्यू हि तिकिनना वनेव
मिखां ख्वबि वं सोःसोः वयेकाव
मोःन्हिल व चुपियात चुप्पानयाव ॥

मूंत काःगु ख्वविधाल हायेकाव
धाल यलितयात हेऽ तोलहँ स्वकाव ॥–

"मन बियाव, छं जीवन बिउथें
मफुत छन्त जि लय लय तायेके" ॥

चैत्र । १६ । १०७४ । यँ ।

शोषण

निभालं बँस लख सुका का:सां
पृथ्वि थ्व गबलें ख्वबगु मखु हँ ॥
सुपाँच जायाव वं सिइ हाकनं
सिचुक वा नं वं वयेका विइ हँ ॥
ग्वसाल ग्वयेत पृथ्विस थुकथं
शासन का:गु सूयँ ख: हँ ॥

लुतिअजिमाया व द्यवगल लिउने
दिप द्य:नसं खना जिं सिइक्ष
थस: पायेकाव छम्ह तया तवम्ह
ख्वथें मखुथें मिनया च्वंम्ह ॥
अनसं कँचया छुसि माला च्वंम्ह
खना छम्ह मेवम्ह ख्वालहेऽ खिउँम्ह ॥

पुलु पुलु हेऽ व मच्या:गु दिपं
खिउँसे ख्वाल ब्वयाव धा:थें च्वं ॥–

"जिगु माकुगु नसाया ति सुकाकां
सुनां थ्व फाकुकाव वाये हल थें "॥

वैशाख ४ । २०११ । लुति ताँस । यँ

प्रेमया लिसल

च्याःथाः मिला लिसे नगुत हेऽ नं
छखेर लिपेवं धयाच्वन पृथ्वि
आम् ला खः जिगु प्रेमया किपालुं
किउगु क्विचल जकं न्हायूकनसं ॥
पृथ्वि व मिलाया थ्व अमर प्रेमं
हिइल नुगःपात नगुतयू गुलि हँ ॥

समाजस सकस्यां हेलायाना तःम्ह,
जिगु मतिनायूसं हुसलुं पुउम्ह,
थ्वगिगु जीवन च्वजक लनेवं
पाकल पासां जितः थवगु यथां ॥
तांया सिथयूसं तिमिलायू दःवं
धाल 'छजिम्ह मखु आः सुंहेऽ नं ॥

छायेथें मसिउ हाकनं दःवं
धाल छेँस वयाव खिउँसे लुखायूसं ॥—

"खिमिलायूजक चायि पासा सकसियां
उकें छ हेऽ खः जि थव फुकं"॥

ज्यापुया म्हगस

यचुसे वच्चुगु सर्गत बुँयिसं
कोख, इमा, गिद्ध, भङ्गल मेवपिं
पुचल पुचल अले इखुंचा ञ्वव्वं
बिउवल पृथ्विस सः इमिसं हँ;
सूर्यव ज्यापु थ्व स्वतन्त्र खस्खं
नसाननयिपिं जिमि स्वालहे थकं ॥

खना गपाय् च्वकं छाक व गङ्गु
हुं ज्यापुदाजु थन बुँपाळा च्वङ्गु
बफरा, वयाम्हय् वसतहेऽ फङ्गु ॥
प्रकृतिं न्ह्यवनेस पुलु पुलु खङ्गु
आशा गुलि वं नुगलस हङ्गु
चःतिनं गुलि व नाःनाः वःगु ॥

ग्वःफस अनसं चाःहिला वङ्गु
ज्वलसहे जुयिवं म्हगसय् ह्वङ्गु ॥–

"बुँ गङ्गु गपायृच्वः वाउँया वङ्गु
म्ह फङ्गु धाल तर लँहेऽमलँङ्गु" ॥

वैशाख । १ । २०११ । सम्येक मुगल यँ

सगन

'थउँ' यातनं थउँ जन्मन्हि यायेत
सुकुन्दा च्या:थें ग्रहनं च्या:गु
ख्वँच सगनहेऽ व जुइ मखा बियेत
सर्गतसं चां मिला पुकाच्वङ्गु ॥
पिखा लुखिस निमां धउबजि बियेव
सुपाँच नं गुलिखे ब्वां ब्वां व:गु ॥

कुम्हालया थलबल चुंचुं दंथें
श्रृष्टि व गुलिथउँ तज्ज्याना वनजुइ ॥
थाराथारां न्हुक श्रृष्टिकार हेऽ
दिपस सित्या:नं गुलिखेऽ न्हिल जुइ ॥
भौतिक जगतं व्हयाव्हया ब:थें
भौतिक जगतय् व्का: जुया वन जुइ ॥

जन्मन्हि या: थास सुकुन्दा ख्वख्वं
कबीया न्हाप्पु व चा:चा: हिल हँ, —

'काल वशाव छन्हु बियि तिनि द:हँ
भौतिक जगया अमर सगंनं ॥'

मुक्तिया लँस

बफरा पृथ्वियात थ्व खिउँ गालं
सूर्यव बयाव मुक्त याये न्ह्यव
सर्गतं ग्वाःग्वाः नगुत नं
मुक्ति कायेत थवथव पापं
ल्हुतिपुन्हीया व नीमेलास थउँ
नं निधाहितिस म्वल ल्हुउ वन हँ ॥

बेसलं सिंगुँ बनेगु लँय्सं
कलां जाःगु फवया स्यंपुल्यं
धुल जुइकहे दुनीनथें च्वं ॥
खना, अनहे उङाय् उङाय् हाःम्ह
ह्याउँमचा छम्ह नकतिनिहे बुउम्ह
अले सिइम्ह खनि अनसं मांम्ह ॥

प्रकृतियाहेऽ कथु प्वाल सुउथास
ख्वयाहल खिचां भिजां दंथास ॥–

"खिउँबले बिउगु मुक्ति सुवालं
नुगलहे ख्ववनि अतीतया थउँ" ॥

दयाया मोल

ताझाया इलस छमाथं छमा थउँ
भयाम्म सिमानं गुलिवाउँ या ग्वङ्गु ॥
प्रकृती न्ह्यचने थुमिनं गुलि थउँ
तवधं चिइधं भ्याकहेऽ मदुगु ॥
उकें मखा जुयि भङ्गलतय नं
समानतायागु ह्लाइ ह्लाल जुय्गु ॥

खना न्हूपुखुलिया लँ सिथयसं
साकित लाकाम पर्का च्वंपिं
नायत लाकामस नकिं ताःपिं
मस्त लाकामस पालिस तःपिं
ल्हात स्वयिपिं. व्फगिं, मेवपिं
निभालं पुक, धुलं गाः पिं ॥

न्यायालयक्य् अन 'ध्यवाना'धायेव
छम्ह बागःवँयूनं लिसल विल ॥—

"ध्यवा वियाव जिगु इज्जत न्यायिम्ह
छु, थ्वहेऽला छङ्गु मानवता" ॥

तिनख्यल । तिं ह्निनस । १०७४

प्रतिक्रियाया मोहनि

सुयँ थवमां तरेऽ यायेत
मातातिर्थस म्वल ल्हुय। वयेवं
थवम्ह मचा व बँग्वारां नं थउँ
ख्वाल स्वव वयाच्वन सुपाँचमरि ॥
म्ह्याचं लुदंक ख्वाल स्वःवःगु
खनाव, निमा गुलि लसताया च्वंगु ॥

विश्व सभ्यता थरथर खाक
मनुख प्रगतिहे चिल्लाय् दङ्क
हाइड्रोजन व आयूटम बमया
कु लिउलिउ ततं सगं मरिया
बँमांया ख्वाल स्वये मखा निर्ति
न्ह्यव्वां वःगु शासक कायूपिं ॥

वाफस वयाव पलपसा स्वोःथास
श्रृष्टि मांज्ञु ख्वया च्वन आकासस

"प्रगतिस ज्ञुयिपिं जिमचातयत
कारे; प्रतिक्रियां मोहनि यात स्व" ॥

छोंवया ग्यापह

च्वापुँया लिउनं गरगत च्वच्वं
लुलुं वयाच्वन साखलति सूर्य ।।
उखेरं थुखेरं ब्वाँय् ब्वाँय् ववं
त्वंवया च्वँन थउँ अमृत सुपाचं ।।
प्रकृति व लुकेहःगु साखलति
बँमयेजुया प्वाथनं ख्वाउँसे लुदं ।।

खना शैवमार्गित कटेश्वरस
इताख छ्वयेकाव होम याना च्वङ्गु,
पुउच्वय् बुङ्ग्यवया खत न्ह्यवने
देवाचा छ्वयेकाव होम याना च्वङ्गु
बुँ पाःपिं व अप्पा छिउपिनिकस
मनहराडोलस सिक उया तःगु ।।

लुं सिया तःगु छोंवनं अनसं
फिरिरिरि खाना व हालाहःथें च्वं ।।—

"ए ! उरल—लिउलिउ ब्वयिम्ह कवी
मनुखया पहल चिनाबिउ छन्दस" ।।

साखलति—अक्षतृतिया । कोटेश्वर । १०७४

शान्ति

बुद्धया ध्वाँच थउँ कन्‍सिस ब्वये न्ह्यव
चवापुगुँस स्यारपां ध्वाँच ब्वयेकुउ थें
ब्वयेकल जतिधाल निभाःद्यवं नं ॥
सुपाँच वयाव अन स्वागत यायेवं
चवापुगुँस शान्ति-ति बाःवाः बयेकाव
पृथिवयात बिल हँ् ल्यल्य तायेकाःव ॥

खना सिंगुँ गलस मिसामिजंया ब्याः
हाकनं फलस छ्ह्य खंगु सकस्यां
बाथावाथा हेऽवंह्य मिसा प्वाथस दुह्य
हाकन धुसि बुरा छम्ह् स्वांस्वां वःह्य
कलख ज्वँनाव वं सिंगुँपाख गःगु
अले कर्णदिपं सिक–बाजं थ्वःगु ॥

खिमिलाया शान्तिस पुलुपुलुगोरां
धाः जुल, बुद्ध व उखेथुखे मामां ॥–

“शान्तिया मुक्ति मलुउनि अभ नं
ए! शान्ति–दूत् वयेमाल हाकनं ॥”

मुक्ति

हाकु सुपाँचं विश्वहे खिउँथास
पलपसाया व प्वालापिलिञ्योति
हवलसा लुलुं सर्गतय च्वय्
गुलिखे प्रगतिया लँ क्यना च्वन वं
नं प्रगतियागु सः विया हहं
विश्वयातहे सःतुउ थें च्वं ॥

छम्ह समिनियात दाखुँया पन्जां
विसिके ह्याव छम्ह सामन्तं
भ्वाति यानाव लह्विना तःगु नं
व्वयेका यंङ्काव तवमि छम्हस्यां
प्वाथय् दयेकाव पितना बिल हुँऽ
विश्वमुक्ति हे चिह्नाय दङ्क ॥

विश्वया दुःखस धिरज विविउँ
सः वियाथकल ख्वाउँ—फसं नं ॥—

"सुपाँय ल्वापुं विश्वय मलखं
पिदनितिनि छन्हु अमर मुक्ति व" ॥

११।२।२०११।

प्रकृतिया धापु

सिथिनखतया थउँ मायूवल नयेत
प्रकृतिं च्वापुगुँस मास निनातःगु
कुँहे नं गपायूच्व त्याःत्याः वयेक
सर्गत भुतुलिसं मि छ्वयाच्वङ्गु,
द्वालस वल हेऽ गुलि ह्याउँसे च्वङ्क
कपंया सुमिचां चिकनं लुउगु ॥

दिगुपुजायाःपिनि साःगालय् सं
फ्वँगित सुनाव चिप फ्वं वः पिं
सल हे सुक गुलि व्फँना च्वँनं नं
वान्छया हःगु चिप लप्तेय् सं
भ्याक हेऽ मक्ष्याव ल्यंपुल्यं छुं
थउँ हेऽ इमि प्वाथ म्वयूम्वय थ्याःहँ ॥

नये मखनाव ख्वाल खिउँह्य पृथ्वि
छुमान बियाच्वँन हं च्वं प्रकृतिं ॥–

"छन्त आसेआसे बियेतिनि जिसां
वांन्याना तयागु मिला-वल हेऽसां ॥"

ब्यङ्गु क्रान्ति

सुर्दबया अति चुइँ चुइँ पुउगु
निभालं पृथ्विस क्त्यः वःगु
कोथला छ्वयेत फसं फसं नं
सर्गत दङ्क हाकु ध्वाँचं थउँ
चकना भाव् प्रदर्शन यायेवं
वँन लिच्चिलाव सुर्यजल थउँ ।।

हस्तक्षेपया ख्वाःपाल क्यक्यं
लोक सभाया हिन्दमित वःगु
थउँ निशाख नेपालिम तयसं
देश ध्वक्क गुलि चकना 'याःगु
नायया न्ह्यवने तर मेस ख्वःथें
क्रान्तिधाःपिनि सल हेऽ सुउगु ।।

काःहि जाःम्ह कपिंचा अनसं
न्हिला च्वङ्गु मखा व ख्वबिलुसलं ।।–

"क्रान्तियागु लँस बँ थिले न्ह्यव हिं
क्रान्तिल्हाःम्हुलि ब्यँनावँन क्यास्स।।"

१५ । २ । २०११ । शुक्रवार । भुगोलपार्क

इनाप

सुपाँयखतस च्वँनाव सरगतं
म्हिग अहो ! निभाःद्यवं नं
बुङ्गद्यवयात थव जतिधालं
साः वःगु खँना भोत क्यनेवं
सर्गतहे नं लसं थ्वव थें
बियाच्वङ्गु न्यँना सल पृथ्वि ॥

नेखु छिकुउथासय् थउँ हाकनं
अनिकालं हाऽहाऽ जुउपिं
द्वलं द्वल व म्वल लहुउ वःपिं
खँना गङ्गु खुसिस, ख्वाल खिउँपिं
हरे ! गुलि बुरा बुरि पिसं नं
'सरणम्' धकाव हाःगु नुगलं ॥

छकें थें हाकुसुपाँच वयेवं
इनाप याःगु न्हिनसिया बामिळां ॥–

"वा सयेकाव लहित सकल सुनां
लख छायेत मदुगु वयात हे नं ॥"

तछला । ६ । १०७५ । नेखु । यल ।

पामिलाया भाय

ग्वङ्गल हाःगु सल थ्वया वयेव
चा सुनाव न्हि नं हिलाहिला वल स्व ॥
गुँग्वका लिउनें तुयुजल ववं
कस्वःवल उ, ह्याउँनिभालं नं ॥
विश्व, हिउ-इल लिउ लिउ न्ह्याःगु
खना शान्ति अले सिचुका बिउगु ॥

ज्याःपुन्हीस सिङ्गुँ हिउवःम्ह
खना छम्ह शाहुया तुति पालियिसं
व्कँगितय व्कँसास ल्वापु जुयाव
थ्वाना हःगु खनी छह्म भ्वस्तुक
थिये मजिउह्म धकाव मन तमं
न्हासि वयेक ह्रेऽका थ्वाःगु वयात ॥

ननाङ्ग तुतुङ्ग न न्याना च्वच्वं
घुसुसुसु पामिळां न्ह्यान्ह्यां धाल हँ ॥—

"शान्ति देव श्री बुद्ध मालेत
क्रान्ति देव हे माःवना च्वँन हँ ॥"

ज्याः पुन्हि । १०७५ । तक्षला शागर दाइथाय् ब्यवह

ज्ञुगं कङ्गु नो

सत्य फुनाःनं त्रेता वन हँ
अले द्वापर अले कलि नं वल हँ
तर सुर्धव मिला नगु छुं हे नं
ज्ञुग लिसेलिसे तुं सुनावङ्गु मखु
इलबाल नाप नाप चुयिके हःथें
वन्तां यवताय् न्ह्यान्ह्यां वनिइगु ॥

शुखेर ह्वाँइँ खुसिबाल वःथाय्
ज्ञुज्ञुस्वां छफोल का चुयिके हःगु
बुरि छह्मसिया लोःवन थें गथे
स्वांलाये धकाः का तुति न्ह्याकुउगु;
स्वां लाये मखवं बफरा बुरि व
स्वां छिसेलिसे तुं चुयिके यङ्गु ॥

छकोंला ज्ञुगं थइँ मनुखतयत
पचिं धस्वाकाव नो खङ्क धाःगु ॥–

"ज्ञुज्ञु धकाव थइँ धय पुनाच्वंसा
सति वनिइ हँ ज्ञुज्ञु लिसेलिसे तुं ॥"

तछला । १९ । १०७५ । बसुवार । कङ्ग खुसि । यँ

इमा मन्दल

सामन्ति खिमिलां कोऽत्यला च्वङ्गु
सह्याये मफयाव निमा-लिधंसाय्
नसंचान्हं नं विद्रोह यायेव
पृथिबस सूर्य प्रगतिजल विल
पृथ्वि, खिमिलां मुक्त जुउगुलि
निमा सरकार या जयकार यात ॥

प्रगति हयेत बिउगु म्वाःहि जनं
राणा शाही कोःदलं नं
शोषण घाल इमि लँहेऽमलं हँ
अले फुक जनता वाक वयेवं
प्रजाया भिया निंति हाकनं
लिफ्यात शासन शाह जुजुं हं ॥

मन्दलकाकां इमा व्वया च्वंपिं
स्वस्वं धरतीं फसुकाल तल हँ ॥-

"सरगत स्वस्वं वां खाया च्वंना नं
हरे ! थिउगु मखु दः सरगतं" ॥

तछला । २० । १०७५ । प्रेमदाइथाय् मासंगछि यँ

प्यदँ धुङ्काव

बर्षी गृष्मया क्रान्ति ह्येवं
नये त्वँने मखनाव गँनावँना च्वंह्म
वांस्वाः पृथिं लख त्वना च्वङ्गु
अहा! लङ्क वया प्याः ब पित्याः हे,
वा! पलपसाया थिइगु मतं नं
पृथिवया छेँस थउँ झलझल धाःगु ।।

खना बाचा इलय् हे हितिस मोःमोः
लख पाःलिक फयेत घल दिकातःगु
जाकि फःपिं मोःमोः सुथं निसें
अले तिंन्हिनय् भ्वाथःत ज्याय् बङ्गु
बिजुलि सिनाव अले हाःपिं सकलें
बोःबिया च्वंपिं छ्वात म्हुतुं थें ।।

धाःगु स्वःसालं अले थथाय् सलं
डुमङ्काच्वँना जिं थन स्वयाव त्वलं ।।–

"प्यदँ-सरकारस छुं ज्याया पलेसा
प्यह्म न्हिइके सिबाः छुं जुउगु मखु।।"

इतिहास

अहो ! मन्सिगाळस लख कव्वाःगु
प्रगति ज्वनावहेऽ व्वांव्वां वःगु ।।
पुखुळिस शान्ति त्वप्पुउ वःगु
अह्रा ! सङ्घर्षया त्यानुहे लङ्गु ।।
उर्केला मन्सिगालया प्यख्खेरं
प्रकिरति नं थउँ मुसुमुसु काःगु ।।

मेःमेःथासथें म्ही देसय् नं
सङ्घर्ष जुयावं क्रान्ति वल हँ ।।
मेथास प्रगतिं इतिहास् हःथें
तर अगतिं थन इतिहास हल ।।
शोषित पीडित सकल जनतां
सिक–शान्तियात हे थव कर्म नाल ।।

सरगतच्वय् सुपाँच ह्वाह्ल न्याःगु
न्यना इतिहास यात हे घया जुउगु ।।–

"उर्केला म्ही जुजु म्ही राष्ट्रपिता
धाःगु न्ह्यवने हेऽ प्रतिक्रियां नं" ।।

तछला । २३ । १०७४ । सिलुया बारदली

'थौंकन्हे' प्रकाशन

१ सुबोध नेपाल भाषा व्याकरण– पुष्परत्न सागर– ।७५

२ मिसा सु खव ? (ब्वखँमुना) –बासुपासा-- ।७५

३ मळल (चिनाखँमुना) —रे.र.न 'स्यस्य'-- ।५०

पिहां वये त्यंगु :—

४ ब्वखँमुना-- कुलधर्मरत्न एम.ए. (क्रम) वि.एल.

५ कपन (चिकि चाखं मुना) –रे.र.न. 'स्यस्य'

६ क्येहंसात पति (पति मुना) –केदारनाथ ग्यौपाने

७ ह्याउँ निभाळ (प्याखं) –धूस्वां सायमि एम.ए.

मुद्रक— नेपाल प्रेस, ११/१२२ त्यौड, यँ, नेपाल।